

۸ مفهوم کلیدی

فلسفه چیست؟ (۱)

فلسفه، فیلسوف، سوفیست، سفسطه، سقراط، تبیین عقلانی، کار فلسفی، فلسفه علوم تجربی

اهداف کلی درس

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی پاسخ به سؤال‌های زیر را به دست آورند:

- ❖ در ارتباط با لغات فلسفه، فیلسوف، سوفیست و سفسطه چند سطر توضیح دهید.
- ❖ سوفیست‌ها چه کسانی بودند و چه عقیده‌ای داشتند؟
- ❖ چرا سقراط مایل نبود او را سوفیست بنامند؟
- ❖ معنای رایج فلسفه در نزد مردم و معنای فلسفه به عنوان دانش خاص چیست؟
- ❖ چه زمانی و چرا انسان به سوی فلسفه می‌رود؟
- ❖ چرا فلسفه بیاموزیم و چه زمانی کار فلسفی انجام می‌دهیم؟
- ❖ اصول و مبانی فلسفی علوم تجربی و اهداف آن و سؤالاتی که به دنبال پاسخ به آن‌ها هست را توضیح دهید.
- ❖ مبانی فلسفی علوم طبیعی را نام برده و هر یک را مختصراً توضیح دهید و وظیفه، نقش و اهمیت آن‌ها را بیان کنید.

درس‌نامه

کلمه فلسفه

- ۱- ریشه یونانی دارد.
- ۲- معرّب (ترجمه شده به عربی) کلمه فیلسوفیاست.
- ۳- معنای اولیه آن: دوستداری دانایی، فیلو: دوستداری، سوفیا: دانایی
- ۴- معنای امروزی آن دانش است.

کلمه فیلسوف

- ۱- ریشه یونانی دارد.
- ۲- معرّب کلمه فیلسوفوس است.
- ۳- معنای اولیه آن: دوستدار دانایی، فیلو: دوستدار، سوفوس: دانایی
- ۴- معنای امروزی آن دانشمند است.

کلمه سوفیست

- ۱- کلمه‌ی یونانی است.
- ۲- معنای اولیه آن دانشمند است.
- ۳- معنای امروزی آن مغالطه‌کار است.
- ۴- سوفیست‌ها قبل از سقراط پدید آمدند.
- ۵- سوفیست‌ها مقیاس و ملاک حقیقت را ادراک حسی انسان می‌دانستند و برای حقیقت و واقعیت ارزش و اعتباری جدا از ادراک آدمی قائل نبودند.
- ۶- روش سوفیست‌ها، سفسطه بود. کلمه «سفسطه» در زبان عربی از لفظ «سوفیست» گرفته شده است و اکنون معنای رایج آن «مغالطه‌کاری» است.
- ۷- سقراط به دو دلیل حاضر نبود (۱) تواضع و فروتنی، ۲- شاید هم‌ردیف نشدن با سوفیست‌ها

سؤال: معانی اولیه و امروزی کلمه‌ی فیلسوف چیست؟

(۱) دوستداری دانایی - دانشمند (۲) دوستدار دانایی - دانشمند

پاسخ: گزینه‌ی «۲» درست است؛ زیرا دوستداری دانایی معنای اولیه‌ی کلمه‌ی فیلسوف است.

اصطلاح فلسفه

- ۱- معنای رایج نزد مردم؛ چرایی حادثه‌ها و توضیح و تبیین آنها یا تبیین عقلانی یک واقعه یا پدیده است.
 - چه زمانی مردم از فلسفه یک امر سؤال می‌کنند؟
 - زمانی که با اموری مواجه شوند که بر خلاف انتظار و عادت آنهاست.
 - یا از عواملی که سبب پیدایش امری شده است، اطلاع درستی نداشته باشند.
 - چه زمانی مردم به فلسفه روی می‌آورند؟ زمانی که در مقابل حوادث جهان دچار حیرت می‌شوند.
 - چرا مردم گرایش به فلسفه دارند؟ برای رفع و زدودن حیرت و فهم حقایق امور با تبیین عقلانی
- ۲- به معنای دانش خاص؛ شکل خاصی از تکاپوی پایان‌ناپذیر عقلانی برای پی بردن به راز و رمز امور که حوزه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد، مانند؛ پدیده‌های طبیعی، اجتماعی، تاریخی و ...
- معنای مشترک فلسفه نزد مردم و فلسفه به معنای دانش خاص «تبیین عقلانی» است.

سؤال: چرا انسان‌ها به فلسفه رو می‌آورند؟

(۱) ایجاد حیرت و فهم حقایق امور (۲) زدودن حیرت و فهم حقایق امور

پاسخ: گزینه‌ی «۲» درست است.

چرا فلسفه بیاموزیم؟

۱- طبیعی: جست‌وجو و تهیه آب و هوا، غذا و ... ۲- معنوی: جست‌وجوی عقلانی برای یافتن پاسخ پرسش‌های بنیادی	}	حیات انسان

درس فلسفه عهده‌دار بررسی روش‌مند سؤال‌های بنیادی است. **مانند:** از کجا آمده‌ام؟ در کجا هستیم؟ و به کجا می‌روم؟ و برای پاسخ به این سؤال‌ها نیازمند تفکر فلسفی هستیم.

سؤال: تفکر فلسفی به دنبال یافتن پاسخ‌های مناسب برای چه اموری است؟

(۱) پاسخ به سؤال‌های اصلی و بنیادی که در ذهن انسان مطرح می‌شود.

(۲) پاسخ به سؤال‌هایی که زندگی روزمره‌ی انسان را بهتر می‌سازد.

پاسخ: گزینه‌ی «۱» درست است.

مبانی فلسفی علوم طبیعی

از آنجا که هر علمی نیازمند پایه‌ها و مبانی محکمی است که به آن تکیه کرده تا با هر شبهه‌ای فرو نریزد، علوم تجربی نیز به مبانی کلی عقلانی نیازمند است که باید آنها را در فلسفه علوم طبیعی جست. سؤال‌هایی **مانند** «چرا طبیعت قابل شناخت است؟» «چرا با وجود خطای حواس به آن اعتماد می‌کنیم؟» و ... در علوم تجربی مطرح می‌شود اما پاسخ آن در خود علوم تجربی قابل تحقیق نیست. پس برای پاسخ دادن به این سؤال‌ها باید وارد قلمروی فلسفه علوم طبیعی شد و با روش عقلانی به تبیین این مسائل پرداخت.

اصل اول: واقعیت داشتن جهان

کاربرد مفاهیمی **مانند** فلز، رادیم، اشعه و ... توسط یک دانشمند علوم تجربی نشان می‌دهد که دانشمندان معتقدند این عناصر خیالی نبوده و ساخته و پرداخته ذهن نیست، بلکه اموری واقعی هستند.

اصل دوم: قابل شناخت بودن طبیعت

کاربرد مفاهیم علمی توسط یک دانشمند نشان می‌دهد که این مفاهیم حکایت از عناصری در عالم طبیعت دارد که قابل شناخت آدمی است و انسان می‌تواند قوانین حاکم بر آنها را بشناسد.

اصل سوم: درستی روش تجربه و آزمایش

دانشمندان قبول دارند که به حواس انسان می‌توان اعتماد کرد و تجربه و آزمایش روشی مطمئن برای کشف اسرار طبیعت است.

اصل چهارم: یکسان عمل کردن طبیعت

یکی از نشانه‌های قانون طبیعت آن است که از پدیده‌ای خبر می‌دهد که تکرار می‌شود؛ پس مفهوم قانون به ما می‌فهماند که

انتظار داریم طبیعت همواره به صورت یکنواخت عمل کند، یعنی در شرایط مشابه نتایج مشابه به دست آید.

اصل پنجم: علیت

امکان ندارد حادثه‌ای در این جهان بی علت اتفاق بیفتد و یا موجودی خودبه‌خود و بدون دخالت عامل دیگر به وجود آید. پس هر قانونی بیان یک رابطه علیت است. **ارزین‌رو:**

۱- تمام تحقیقات علمی در پرتو قاعده علیت معنا می‌یابد و همه‌ی قوانین علمی بر پایه قانون علیت بنا شده است.

۲- رنج و زحمت طاقت‌فرسای دانشمندان برای دستیابی به علل پدیده‌ها است.

- **کار فلسفی:** هرگاه یک موضوع جدی را در مقابل دیدگان عقل قرار دهیم و با روش عقلی و منطقی سعی در شناخت ابعاد آن بنماییم، کاری فلسفی کرده‌ایم.

سؤال: کدام گزینه از مبانی فلسفی علوم طبیعی نیست؟

(۱) درستی روش تجربه (۲) تأثیر محیط اسیدی بر قرمز شدن تورنسل

پاسخ: گزینه‌ی «۲» درست است.

وظیفه فلسفه علوم طبیعی

دانش‌های تجربی را در مقابل دیدگان عقل قرار داده و با روش عقلی و منطقی به تعمق در آنها می‌پردازد تا: (۱- به تبیین عقلانی مبادی و نقاط اتکای علوم تجربی و (۲- تبیین عقلانی روش‌های تجربی دست یابد.

اهمیت مبانی فلسفی علوم طبیعی

تحقق و اعتبار هر علمی به اصول و مبانی فلسفی آن است و بدون این اصول، علوم نمی‌توانند موجودیت یافته و به کار خود ادامه دهند؛ پس علوم تجربی برای اثبات اصول و مبانی کلی خود نیازمند فلسفه است؛ **زیرا** این اصول کلی خود غیر تجربی هستند.

سؤال: علوم در چه صورتی موجودیت خود را از دست می‌دهند؟

(۱) در صورت نداشتن محتوای درست و عمیق

(۲) در صورت نداشتن اصول و مبانی فلسفی

پاسخ: گزینه «۲» درست است.

سؤال: فلسفه علوم طبیعی به تبیین عقلانی چه اموری می‌پردازد؟

(۱) مبادی و نقاط اتکای علوم تجربی و روش‌های تجربی

(۲) مسائل علوم تجربی و روش‌های تجربی

پاسخ: گزینه‌ی «۱» درست است.

ردیف	«سؤالات»	نمره										
الف)	<p>تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط است؟</p> <p>۱. کلمه‌ی «فیلسوفوس» به تدریج مفهوم اصلی خود را از دست داد و مفهوم «مغالطه‌کار» به خود گرفت. (متن صفحه‌ی ۳ کتاب درسی) (امتحان نهایی خرداد ۹۰)</p> <p>۲. هر قانونی، بیان یک رابطه‌ی علیت است. (متن صفحه‌ی ۶ کتاب درسی) (امتحان نهایی خرداد ۹۴)</p> <p>۳. ارسطو معتقد است، اعجاب و حیرت است که مردم را به بحث‌های فلسفی کشانیده است. (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی) (امتحان نهایی خرداد ۹۱)</p> <p>۴. فلسفه‌ی علوم طبیعی، دانش‌های تجربی را مقابل خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد. (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی) (امتحان نهایی خرداد ۹۰)</p>	۱										
ب)	<p>جاهای خالی زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.</p> <p>۵. سوفیست‌ها ... را مقیاس حقیقت و واقعیت می‌گرفتند. (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)</p> <p>۶. از مبانی فلسفه‌ی علوم طبیعی، درستی روش ... می‌باشد. (متن صفحه‌ی ۷ کتاب درسی) (امتحان نهایی شهریور ۹۱)</p> <p>۷. لفظ «سوفیست» اکنون به معنی ... است. (متن صفحه‌ی ۳ کتاب درسی) (امتحان نهایی خرداد ۹۳)</p> <p>۸. استدلال‌هایی که ظاهراً درست اما در واقع غلط هستند، ... نامیده می‌شوند. (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی) (امتحان نهایی خرداد ۹۴)</p>	۱										
پ)	<p>۹. هر یک از موارد سمت راست، با کدام یک از گزینه‌ها در سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)</p> <p>(مشابه تمرین ۱۵ صفحه‌ی ۱۱ و صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی)</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 50%;">الف) فیلسوفیا</td> <td style="width: 50%;">۱) سوفسطایی</td> </tr> <tr> <td>ب) مغالطه‌کار</td> <td>۲) دانشمند</td> </tr> <tr> <td>ج) معنای اولیه سوفیست</td> <td>۳) مغالطه‌کاری</td> </tr> <tr> <td>د) سفسطه</td> <td>۴) دوستداری دانایی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>۵) دوستدار دانایی</td> </tr> </table>	الف) فیلسوفیا	۱) سوفسطایی	ب) مغالطه‌کار	۲) دانشمند	ج) معنای اولیه سوفیست	۳) مغالطه‌کاری	د) سفسطه	۴) دوستداری دانایی		۵) دوستدار دانایی	۲
الف) فیلسوفیا	۱) سوفسطایی											
ب) مغالطه‌کار	۲) دانشمند											
ج) معنای اولیه سوفیست	۳) مغالطه‌کاری											
د) سفسطه	۴) دوستداری دانایی											
	۵) دوستدار دانایی											
ت)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۰. سقراط به دو دلیل مایل نبود او را سوفیست بنامند، یکی از آن دلایل را بنویسید. (متن صفحه‌ی ۳ کتاب درسی) (امتحان نهایی شهریور ۹۳)</p> <p>۱۱. فلسفه معرب چه کلمه‌ای است و آن کلمه به چه معنا می‌باشد؟ (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)</p> <p>۱۲. کدام یک از اصول فلسفه‌ی علوم طبیعی، از فرض‌های اولیه است که تمام دانشمندان علوم تجربی آن را پذیرفته‌اند؟ (متن صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)</p> <p>۱۳. فلسفه علوم طبیعی کدام دانش‌ها را برای بررسی و تبیین عقلانی مقابل خود قرار می‌دهد؟ (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)</p>	۱/۵										
ث)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>۱۴. کاربرد مفاهیمی مانند انبساط و انجماد نشان‌دهنده‌ی پذیرش کدام اصل فلسفی از سوی دانشمندان است؟ (متن صفحه‌ی ۶ کتاب درسی) (نیفت‌آباد - ۸۶)</p> <p>۱۵. سوفیست‌ها چه کسانی بودند و چه عقیده‌ای داشتند؟ (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)</p> <p>۱۶. معنای مشترک بین کاربرد فلسفه به شکل دانش خاص و در گفت‌وگوهای روزمره چیست؟ (متن صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)</p>	۴/۵										
	جمع کل	۱۰										

کلمه‌ی فلسفه

۱. دو اصطلاح «فیلسوفوس» و «سوفیست» به ترتیب از سوی چه کسانی به کار رفت؟

(متن صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی)

- ۱) سوفسطائیان - افلاطون
۲) سوفسطائیان - سقراط
۳) افلاطون - سوفسطائیان
۴) سقراط - سوفسطائیان

(متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)

۲. کدام یک از موارد زیر درباره سوفسطائیان صحیح نمی‌باشد؟

- ۱) سوفسطائیان همان سوفیست‌ها بودند که انسان را مقیاس حقیقت و واقعیت می‌گرفتند.
۲) از نظر این گروه هر کس هر چه خود بفهمد همان حقیقت و واقعیت است.
۳) از نظر گروه سوفسطائی حقیقت و واقعیت ارزش و اعتباری جدا از ادراک آدمی ندارد.
۴) این گروه استدلال‌هایی را که ظاهراً درست بود و در حقیقت نیز مطابق واقع بود به کار می‌بردند.

(متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۷۹)

۳. سوفیست‌ها، معیار حقیقت و واقعیت را در چه چیزی می‌دانستند؟

- ۱) ادراک انسان
۲) روح انسان
۳) موجود مجرد
۴) وجود مطلق

۴. سوفیست‌ها استدلال‌هایی به کار می‌بردند که ... و معنای امروزی سوفیست ... است و فیلسوفوس امروزه به مفهوم ...

(متن صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

ارتقاء پیدا کرده است.

- ۱) ظاهراً درست به نظر می‌رسید اما در واقع غلط بود - سفسطه - دانشمند
۲) در ظاهر غلط به نظر می‌رسید اما در واقع درست بود - سفسطه - فیلسوف
۳) ظاهراً درست به نظر می‌رسید اما در واقع غلط بود - مغالطه‌کار - دانشمند
۴) در ظاهر غلط به نظر می‌رسید اما در واقع درست بود - مغالطه‌کار - فیلسوف

(متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

۵. فلسفه معرب کلمه‌ی ... به معنای ... است.

- ۱) فیلسوفیا - دوستدار دانایی
۲) فیلسوفوس - دوستداری دانایی
۳) فیلسوفیا - دوستداری دانایی
۴) فیلسوفوس - دوستدار دانایی

(متن صفحه‌ی ۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

۶. سقراط به علت ... خود را فیلسوف یا ... یعنی ... نامید.

- ۱) تواضع و فروتنی - فیلسوفوس - دوستدار دانش
۲) تواضع و فروتنی - فیلسوفیا - دانشمند
۳) هم‌ردیف نشدن با سوفیست‌ها - فیلسوفوس - دانشمند
۴) هم‌ردیفی با سوفسطائیان - فیلسوفیا - دوستدار دانش

(متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)

۷. کلمه‌ی «فیلسوفیا» مرکب از چه کلماتی است؟

- ۱) مرکب از دو کلمه‌ی «فیلو» به معنای «دوستداری» و «سوفیا» به معنای «دانایی» است.
۲) مرکب از دو کلمه‌ی «فیلو» به معنای «دوستداری» و «سوفیا» به معنای «دانش» است.
۳) مرکب از دو کلمه‌ی «فیلو» به معنای «دانایی» و «سوفیا» به معنای «دوستدار» است.
۴) مرکب از دو کلمه‌ی «فیلو» به معنای «دانایی» و «سوفیا» به معنای «دوستداری» است.

اصطلاح فلسفه

۸. معنای مشترکی که بین کاربرد فلسفه در گفتگوهای روزمره و کاربرد آن به شکل یک دانش خاص وجود دارد کدام است؟

(متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۷۵)

- ۱) بحث از مبدأ و معاد عالم
۲) بحث کلی پیرامون عالم مابعدالطبیعه
۳) توجیه و تبیین عقلانی
۴) توجیه و تبیین نظری ماوراءالطبیعه

۹. انسان با همه عظمت و جایگاه والای خود در آفرینش، در برابر حوادث جهان دچار حیرت و سردرگمی می‌شود و برای

زدودن آن حیرت، متوسل به ... از طریق ... می‌شود که ارسطو در این باره گفته است:

(متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۹)

- ۱) فهم حقایق امور - فلسفه - اعجاب و حیرت، عامل توجه به فلسفه می‌شود.
۲) برطرف کردن مجهولات - فلسفه - اعجاب و حیرت، عامل توجه به فلسفه می‌شود.
۳) فهم حقایق امور - علوم مختلف - شناخت علل اربعه پاسخگوی نیاز فکری انسان می‌شود.
۴) برطرف کردن مجهولات - علوم مختلف - شناخت علل اربعه پاسخگوی نیاز فکری انسان می‌شود.

۱۰. از دیدگاه ارسطو، چه عاملی سبب شده تا نخستین اندیشمندان و عوام به مباحث فلسفی روی بیاورند؟

(متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ۱) اعجاب و حیرت
۲) تفتن و سرگرمی
۳) عناد با فلسفه
۴) کاربرد امور واقعی

(متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

۱۱. فلسفه شکل خاصی از تکاپوی ... و در پاسخ به ... است.

- ۱) پایان‌پذیر عقلانی - کوشش عقل انسان برای دستیابی به راز و رمز و حقایق امور
۲) پایان‌پذیر عقلانی - کوشش تجربه‌ی انسان برای دستیابی به راز و رمز و حقایق امور
۳) پایان‌ناپذیر عقلانی - کوشش عقل انسان برای دستیابی به راز و رمز و حقایق امور
۴) پایان‌ناپذیر عقلانی - کوشش تجربه‌ی انسان برای دستیابی به راز و رمز و حقایق امور

۱۲. معنای مشترک بین کاربرد فلسفه در گفت‌وگوهای روزمره و کاربرد آن به شکل یک دانش خاص را ... گویند و ... دانش‌های تجربی را در مقابل خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد.

(متن صفحه ۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)

- ① تبیین عقلانی - فلسفه‌ی علوم طبیعی
② تبیین عقلانی - فلسفه‌ی علوم طبیعی
③ تعجب و حیرت - فلسفه‌ی علوم طبیعی
④ تعجب و حیرت - تبیین عقلانی
۱۳. آدمی در مقابل حوادث جهان دچار حیرت و پرسش می‌شود و برای ... حیرت و فهم ... امور است که به سوی ... روی می‌آورد، به همین خاطر به عقیده‌ی ارسطو تعجب و حیرت باعث گرایش نخستین اندیشمندان و مردم امروز به بحث‌های ... شده است.

(متن صفحه ۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)

- ① افزودن - حقایق - فلسفه - فلسفی
② افزودن - ظواهر - علم - علمی
③ زدودن - ظواهر - علم - علمی
④ زدودن - حقایق - فلسفه - فلسفی

چرا فلسفه بیاهمیزم

۱۴. کدام یک از گزینه‌ها به بیان «تفکر فلسفی» نمی‌پردازد؟

(متن صفحه ۵ کتاب درسی)

- ① تفکر فلسفی کوششی است برای یافتن پاسخ‌های مناسب به اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین پرسش‌های ذهن انسان
② تفکر فلسفی کوششی است برای ایجاد ذهنی فعال و پویا برای نوجوان برای گذران زندگی روزمره
③ تفکر فلسفی کوششی است برای ایجاد دقت و تلاش فکری پیوسته همراه با ورزیدگی عقلی برای گذر از امور معمولی و روزمره
④ تفکر فلسفی کوششی است برای دقت و داشتن نظم منطقی در اندیشه به مفاهیم دقیق و عمیق فلسفی و دستیابی به پاسخ‌های مناسب به آنها

قوانین علم و مبانی فلسفه

۱۵. مراد از مبانی فلسفی علوم طبیعی کدام است؟

(متن صفحه ۷ و ۸ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۱)

- ① مبانی‌ای که علوم تجربی بر آنها متکی است و در هر کدام از شاخه‌های علوم تجربی اختصاصاً قابل تحقیق‌اند.
② مبانی‌ای که متضمن صحت و درستی روش تجربه است و در حیطه علوم تجربی مورد مطالعه قرار می‌گیرد.
③ اصولی که علوم تجربی بر آنها متکی است ولی در خود علوم تجربی این اصول غیرقابل تحقیق‌اند.
④ اصولی که علوم تجربی بر آنها متکی است و در خود علوم تجربی هم آنها مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱۶. اصل «قابل شناخت بودن طبیعت» از مبانی ...

(متن صفحه ۶ و ۸ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۱)

- ① تجربی علوم طبیعی است اما داخل در مسائل علوم طبیعی نیست.
② تجربی علوم طبیعی است که داخل در مسائل علوم طبیعی است.
③ فلسفی علوم طبیعی است در حالی که در هیچ علم تجربی قابل تحقیق نیست.
④ فلسفی علوم طبیعی است که در تک تک علوم تجربی قابل بررسی است.

۱۷. از مفهوم یکنواخت عمل کردن طبیعت که در شرایط مشابه نتایج مشابه به دست می‌آید، مبتنی بودن طبیعت را بر

(متن صفحه ۶ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۴)

- قوانین ... که نمود غیرقابل انکارش در قانون ... نهفته است.
- ① قراردادی - علیت
② تکوینی - نظم
③ قراردادی - علیت
④ تکوینی - نظم

۱۸. اگر کسی بپرسد «چرا طبیعت قابل شناخت است؟» کدام مورد می‌تواند پاسخ درستی برای این سؤال باشد؟

(متن صفحه ۸ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۷)

- ① زیرا شناخت، از ویژگی‌های فطرت آدمی است.
② چون مبادی و نقاط اتکای آن در خور بررسی و تبیین عقلانی است.
③ چون طبیعت یک واقعیت است و این واقعیت قابل شناخت است.
④ همه فلزات رادیواکتیو، اشعه رادیواکتیو منتشر کرده و به مرور تجزیه می‌شوند. تلاش فیزیکدان‌ها برای دستیابی به این قانون، کاربرد مفاهیم فلز و رادیواکتیو و بیان این عبارت در قالب یک قانون فیزیکی، (به ترتیب) نشان‌دهنده چه اصولی می‌باشند؟

- ① واقعیت داشتن جهان، علیت، یکنواخت عمل کردن طبیعت
② واقعیت داشتن جهان، علیت، درستی روش تجربه و آزمایش
③ اعتماد دانشمندان به روش تجربی، علیت، واقعیت داشتن جهان
④ اعتماد دانشمندان به روش تجربی، واقعیت داشتن جهان، یکنواختی طبیعت

۲۰. بحث و بررسی کدام مسأله را می‌توان به فلسفه‌ی علوم تجربی مربوط دانست؟

(متن صفحه ۶ تا ۸ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور ۹۶)

- ① آیا اصل علیت یک عادت ذهنی است؟
② آیا می‌توان تصور یک کوه را در مغز جا داد؟
③ آیا روح یک واقعیت قابل تجربه است؟
④ چرا حرارت بسیار زیاد، باعث دگرگونی اشیاء می‌شود؟

۲۱. دستیابی به نتایج مشابه از شرایط مشابه، انسان را به فهم اصل ... می‌رساند و معنا پیدا کردن تمام تحقیقات علمی در

پرتو قاعده ... و کاربرد «فلسفه» درباره علوم مختلف به معنای یک نوع ... است.

(متن صفحه ۴ و ۶ کتاب درسی) (خارج از کشور ۸۹)

- ① یکنواخت عمل کردن طبیعت - علیت - تبیین عقلانی
② یکنواخت عمل کردن طبیعت - هدف‌گذاری - علت‌یابی
③ هدف‌داری و قانون‌مندی جهان - علیت - تبیین عقلانی
④ هدف‌داری و قانون‌مندی جهان - هدف‌داری - علت‌یابی

۲۲. عهده‌دار تحقیق در مبانی و اصول و تکیه گاه های علوم و ایجاد شالوده های مطمئن ... است تا گرد ابهام از رخسار پدیده ها زدوده شود و راه تبیین ... گشوده بماند.

- (متن صفحه‌ی ۶ تا ۸ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۹۰)
- ① فلسفه - عقلانی
② فلسفه - علمی
③ تجربه و آزمایش - علمی
④ تجربه و آزمایش - عقلانی

۲۳. کدام گزینه تعریف «فلسفه علوم تجربی» نیست؟

- (متن صفحه‌ی ۶ تا ۸ کتاب درسی)
- ① فلسفه آنگاه که درباره مبانی و اصول غیرتجربی علوم بحث و تحقیق می‌کند «فلسفه علوم تجربی» نامیده می‌شود.
② فلسفه علوم تجربی می‌خواهد به این سؤال پاسخ دهد که چگونه محلول تورنسل در مجاورت بازها به رنگ آبی در می‌آید.
③ فلسفه علوم تجربی در واقع در پی دست یافتن به یک تبیین عقلانی از علوم تجربی است.
④ فلسفه علوم تجربی می‌خواهد به این سؤال پاسخ دهد که چرا به علوم تجربی می‌توان اعتماد کرد.

۲۴. کدام گزینه از نمونه سؤال‌هایی است که فلسفه علوم تجربی قصد پاسخگویی به آن را دارد؟

- (متن صفحه‌ی ۷ و ۸ کتاب درسی)
- ① چگونه فلز رادیوم در طبیعت به مرور تجزیه شده و اشعه رادیواکتیو از خود منتشر می‌کند؟
② پدیده دوپلر چیست؟ و چرا اگر چشمه صوت در حال نزدیک شدن باشد، طول موج صوت کوتاه‌تر می‌شود؟
③ همه فلزات چگونه در همه جا در اثر حرارت منبسط می‌شوند و چرا هنگام ساختن ریل راه‌آهن بین آنها فاصله ایجاد می‌کنیم؟
④ چرا طبیعت قابل شناخت است و چرا هر پدیده محتاج علت است؟

۲۵. اصل واقعیت داشتن جهان از مبانی ... است و تابع بودن نیروی دو بار الکتریکی نسبت به فاصله‌ی بین آن‌ها نمونه‌ای از قوانینی است که به بیان ... می‌پردازد.

- (متن صفحه‌ی ۶ و ۷ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۱ آبان ۹۵)
- ① فلسفی علوم طبیعی - رابطه‌ی علیت
② استدلالی علوم تجربی - یکسان عمل کردن طبیعت
③ فلسفی علوم تجربی - درستی روش تجربه و آزمایش
④ غیرقابل اثبات در علوم تجربی - درستی روش آزمایش و تجربه

۲۶. کدام مورد از مبانی فلسفی علوم طبیعی نیست؟

- (متن صفحه‌ی ۷ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)
- ① غیرقابل شناخت بودن جهان
② درستی روش تجربه و آزمایش
③ یکسان عمل کردن طبیعت
④ تبعیت همه‌ی موجودات از اصل علیت

۲۷. معنا پیدا کردن تحقیقات علمی، مدیون اصل ... است و «قابل شناخت بودن طبیعت» یکی از ستون‌های محافظ خیمه‌ی قابل تحقیق در علوم تجربی ...

- (متن صفحه‌ی ۶ و ۷ کتاب درسی) (کنکور سراسری خارج از کشور ۹۰)
- ① علیت مقبول دانشمندان - نیست.
② علیت مقبول دانشمندان - است.
③ یکنواخت عمل کردن طبیعت - نیست.
④ یکنواخت عمل کردن طبیعت - است.

۲۸. عبارت «هر فلزی در اثر افزایش یا کاهش حرارت منبسط یا منقبض می‌شود» بیانگر کدام یک از مبانی فلسفی «علوم طبیعی» است و روشی که دانشمندان برای درک بهتر پدیده‌های طبیعت به کار می‌برند چیست؟

- (متن صفحه‌ی ۵ تا ۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۷ آبان ۹۵)
- ① درستی روش تجربه و آزمایش - تجربی
② قابل شناخت نبودن طبیعت - تجربی
③ تبعیت همه‌ی موجودات از اصل علیت - فلسفی
④ واقعیت داشتن جهان - فلسفی

۲۹. تحقق و اعتبار هر علمی به وجود ... است و اگر این اصول برای علوم مفروض نگردد، ...

- (متن صفحه‌ی ۹ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)
- ① اصول استقرایی آن - علوم نمی‌توانند به یقین برسند.
② اصول تجربی آن - علوم نمی‌توانند کار خود را شروع نمایند.
③ اصول عقلانی آن - علوم در کار خود چندان موفق نیستند.
④ اصول فلسفی آن - علوم نمی‌توانند موجودیت پیدا کنند.

۳۰. موضوع فلسفه‌ی علوم طبیعی ... است و هدف آن عبارت است از این که ...

- (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ مهر ۹۵)
- ① دانش‌های تجربی - تکیه‌گاه‌های علوم تجربی را با روش عقلی به‌دست آورد.
② مبانی عقلی علوم تجربی - با طرح چرایی پدیده‌ها، گرد ابهام را از رخسار آن‌ها بزاید.
③ روش تجربه و آزمایش - قوانین علوم تجربی را با روش عقلی به‌دست آورد.
④ مبانی متافیزیکی علوم تجربی - مبادی و نقاط اتکای علوم تجربی را با روش عقلی به‌دست آورد.

۳۱. کدام مورد بیانگر واژه‌ی «قانون» در علوم است؟

- (متن صفحه‌ی ۶ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۹۶)
- ① آن چه ضرورتاً باید انجام شود.
② آن چه که بشر در آن دخالتی نداشته باشد.
③ رابطه‌ای که میان دو چیز وضع شده باشد.
④ نوعی رابطه که کلیت و ضرورت داشته باشد.

۳۲. سوفیست‌ها در استدلال‌های خود ... می‌کردند، یعنی از استدلال‌هایی استفاده می‌کردند که ظاهراً ... و در واقع ... بود.

- (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۰ آذر ۹۴)
- ① سفسطه - غلط - درست
② مغالطه - درست - غلط
③ تبیین عقلانی - درست - غلط
④ تأمل - غلط - درست

۳۳. در مورد سوفیست‌ها و عقاید آن‌ها نمی‌توان گفت ...

- (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹ بهمن ۹۴)
- ① ادراک انسان را مقیاس واقعیت و حقیقت می‌گرفتند.
② اعتقاد داشتند هر کس هر چه بفهمد همان حقیقت و واقعیت است.
③ استدلال‌هایی به‌کار می‌بردند که ظاهراً درست به‌نظر می‌رسید اما در واقع غلط بود.
④ این گروه برای حقیقت و واقعیت، ارزش و اعتباری مستقل از ادراک آدمی قایل بودند.

درس اول

[[فلسفه چیست (۱)]]

۱. غلط - رفته‌رفته کلمه‌ی فیلسوفوس (فیلسوف) به مفهوم دانشمند ارتقا پیدا کرد. (صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)
۲. صحیح - هر قانونی، بیان یک رابطه‌ی علیت است. (صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)
۳. صحیح - ارسطو می‌گوید: «عجاب و حیرت است که نخستین اندیشمندان و همچنین مردم امروز را به بحث‌های فلسفی کشانیده است.» (صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)
۴. صحیح - فلسفه‌ی علوم طبیعی دانش‌های تجربی را در مقابل خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد. (صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)
۵. ادراک انسان (صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)
۶. تجربه و آزمایش (صفحه‌ی ۷ کتاب درسی)
۷. مغالطه‌کار (صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)
۸. مغالطه یا سفسطه (صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)
۹. الف) ۴، ب) ۱، ج) ۲، د) ۳ (مشابه تمرین ۱۵ صفحه‌ی ۱۱ و صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی)

۱۰. سقراط به دلیل تواضع و فروتنی یا شاید برای هم‌ردیف نشدن با سوفیست‌ها، مایل نبود او را سوفیست یا دانشمند بنامند. (صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)

۱۱. لفظ فلسفه ریشه‌ی یونانی دارد، این لفظ معرب کلمه‌ی «فیلسوفیا» است. فیلسوفیا مرکب است از دو کلمه‌ی «فیلو» به معنی دوستداری و «سوفیا» به معنی دانایی؛ پس کلمه‌ی فیلسوفیا به معنای دوستداری دانایی است. (صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)

۱۲. اصل یکنواخت عمل کردن طبیعت، یکی از فرض‌های اولیه و مقدماتی است که دانشمندان در همه‌ی علوم تجربی آن را پذیرفته‌اند. (صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)

۱۳. فلسفه‌ی علوم طبیعی «دانش‌های تجربی» را در مقابل خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد تا مبادی و نقاط اتکای آن علوم و همچنین روش‌هایی را که آن‌ها به کار می‌گیرند، بررسی و تبیین عقلانی کند. (صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)

۱۴. کاربرد مفاهیمی مانند فلز، انبساط و انجماد، چشمه صوت و طول موج نشان می‌دهد که یک فیزیک‌دان یا شیمی‌دان معتقد است عناصر فوق، ساخته و پرداخته خیالات ذهنی او نیستند، بلکه آنها را در طبیعت اموری واقعی می‌داند و به علاوه آدمی را قادر به شناخت طبیعت و موجودات و قوانین آن می‌داند. (صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)

۱۵. پیش از سقراط گروهی پدید آمدند که خود را سوفیست یعنی دانشمند می‌نامیدند. این گروه ادراک انسان را مقیاس حقیقت و واقعیت می‌گرفتند و معتقد بودند هر کس هر چه خودش بفهمد همان حقیقت و واقعیت است و برای حقیقت و واقعیت، ارزش و اعتباری جدا از ادراک آدمی قائل نبودند. (صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)

۱۶. تبیین عقلانی همان معنای مشترکی است که بین کاربرد فلسفه در گفت‌وگوهای روزمره و کاربرد آن به شکل یک دانش خاص وجود دارد. (صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)

پاسخ‌نامه
چهارگزینه‌ای

درس اول
[فلسفه چیست (۱)]

کلمه‌ی فلسفه

۱. گزینه ۲
سقراط به علت تواضع و فروتنی و یا شاید برای هم‌ردیف شدن با سوفیست‌ها، مایل نبود او را «سوفیست» یا دانشمند بخوانند و از این رو خود را فیلسوفوس (فیلسوف)، یعنی دوستدار دانش نامید و سوفسطائیان پیش از سقراط گروهی بودند که خود را به نام «سوفیست» می‌خواندند که به این گروه که در استدلال‌های خود مغالطه می‌کردند رفته‌رفته سوفسطائی می‌گفتند و کلمه سوفیست به تدریج مفهوم اصلی خود را از دست داد و مفهوم مغالطه‌کار به خود گرفت.
(صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی)
۲. گزینه ۴
سوفسطائیان استدلال‌هایی را به کار می‌بردند که ظاهراً درست بود اما در واقع مطابق با واقع نبود و غلط بود.
(صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)
۳. گزینه ۱
پیش از سقراط گروهی پدید آمدند به نام «سوفیست» یعنی دانشمند که این گروه مقیاس حقیقت و واقعیت را «ادراک انسان» می‌گرفتند. این گروه عقیده داشتند هر کس هر چه خودش بفهمد همان حقیقت و واقعیت است و برای حقیقت و واقعیت ارزش و اعتباری جدا از ادراک آدمی قائل نبودند.
(صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)
۴. گزینه ۳
سوفیست‌ها در استدلال‌های خود مغالطه می‌کردند؛ یعنی استدلال‌هایی به کار می‌بردند که «ظاهراً درست به نظر می‌رسید اما در واقع غلط بود.» به تدریج کلمه‌ی سوفیست مفهوم اصلی خود را از دست داد و مفهوم «مغالطه‌کار» به خود گرفت. رفته‌رفته کلمه‌ی فیلسوفوس (فیلسوف)، به مفهوم «دانشمند» ارتقاء پیدا کرد.
(صفحه‌ی ۲ و ۳ کتاب درسی)
۵. گزینه ۳
لفظ فلسفه ریشه‌ی یونانی دارد و معرب کلمه‌ی «فیلسوفیا» است. فیلسوفیا به معنای «دوستداری دانایی» است.
تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه‌های «۲» و «۴»: «فیلسوفوس» به معنای دوستدار دانایی یا دوستدار دانش است.
(صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)
۶. گزینه ۱
سقراط به علت «تواضع و فروتنی» مایل نبود او را سوفیست یا دانشمند بخوانند و از این رو خود را «فیلسوفوس» (فیلسوف) یعنی «دوستدار دانش» نامید.
(صفحه‌ی ۳ کتاب درسی)
۷. گزینه ۱
کلمه‌ی «فیلسوفیا» در زبان یونانی مرکب از دو کلمه‌ی «فیلو» به معنای «دوستداری» و «سوفیا» به معنای «دانایی» است.
(صفحه‌ی ۲)

اصطلاح فلسفه

۸. گزینه ۳
از معنای عمومی بین کاربرد «فلسفه» در گفتگوهای روزمره و کاربرد «فلسفه» به شکل یک دانش خاص می‌توان به «توجیه و تبیین عقلانی» به عنوان یک معنای مشترک و عمومی اشاره کرد.
(صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)
۹. گزینه ۱
انسان همواره می‌کوشد تا با بهره‌جویی از عقل خود به راز و رمز امور دست یابد و از عمق حقایق آنها سر در آورد و «فلسفه» شکل خاصی از این تکاپوی پایان‌ناپذیر عقلانی است. آدمی در مقابل حوادث و وقایع جهان دچار حیرت می‌شود و برای زدودن این حیرت و فهم حقایق امور است که به فلسفه روی می‌آورد و ارسطو می‌گوید: «عجاب و حیرت است که نخستین اندیشمندان و همچنین مردم امروز را به بحث‌های فلسفی کشانیده است.»
(صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)
۱۰. گزینه ۱
ارسطو معتقد است که «عجاب و حیرت» سبب شده تا نخستین اندیشمندان و عوام به مباحث فلسفی کشیده شوند.
(صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)
۱۱. گزینه ۳
انسان پیوسته می‌کوشد تا با بهره‌جویی از عقل خود به راز و رمز امور دست یابد و گره‌های ناگشوده را از رشته‌ی حوادث و پدیده‌های مختلف، بگشاید و از عمق حقایق آنها سر در آورد و «فلسفه» شکل خاصی از این تکاپوی پایان‌ناپذیر عقلانی است.
(صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)
۱۲. گزینه ۱
«تبیین عقلانی» همان معنای مشترک بین کاربرد فلسفه در گفت‌وگوهای روزمره و کاربرد آن به شکل یک دانش خاص است.
فلسفه علوم طبیعی، دانش‌های تجربی را در مقابل خود قرار می‌دهد، در آنها به تعمق می‌پردازد تا مبادی و نقاط اتکای آن علوم و همچنین روش‌هایی را که آنها به کار می‌گیرند بررسی و تبیین عقلانی کند.
(صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)
۱۳. گزینه ۴
آدمی در مقابل حوادث جهان دچار حیرت می‌شود و برای زدودن حیرت و فهم حقایق امور است که به فلسفه روی می‌آورد. فلسفه حاصل حیرت و شگفتی انسان در مقابل حوادث جهان و تکاپوی عقلی انسان برای فهم حقایق امور است.
(صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)
۱۴. گزینه ۲
چرا فلسفه بیاموزیم
در واقع تفکر فلسفی کوششی است برای یافتن پاسخ‌های مناسب به اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین پرسش‌های ذهن انسان و در عین حال ایجاد دقت و تلاش فکری پیوسته همراه با ورزیدگی عقلی برای گذران امور معمولی و روزمره ایجاد دقت و نظم منطقی، و اندیشه به مفاهیم عمیق و دقیق فلسفی همراه با یافتن پاسخ‌های مناسب به آنها. پس گزینه‌ی «۲» بیانگر تفکر فلسفی نیست.
(صفحه‌ی ۵ کتاب درسی)

قوانین علم و مبانی فلسفه

گزینه ۳

اصولی در علوم تجربی مانند «اصل واقعیت داشتن جهان»، «اصل قابل شناخت بودن طبیعت» و «اصل درستی روش تجربه و آزمایش» و «یکسان عمل کردن طبیعت» و «تبعیت همه موجودات از اصل علیت» اصولی هستند که مبانی علوم تجربی را تشکیل می‌دهند. اگرچه اینها اصولی هستند که علوم تجربی به آنها متکی است، اما این اصول در هیچ علوم تجربی قابل بررسی و تحقیق نیستند و برای بررسی آنها به ناچار باید قدم در قلمرو فلسفه گذارد. (صفحه‌ی ۷ و ۸ کتاب درسی)

گزینه ۳

این اصل نیز از اصول و مبانی فلسفی علوم تجربی است که در عین اینکه علوم تجربی متکی به این اصول است اما این اصول در هیچ علم تجربی قابل تحقیق و بررسی نیست و برای بررسی و تحقیق در این اصول باید به ناچار قدم در قلمرو فلسفه گذارد، فلسفه می‌تواند عهده‌دار تحقیق در این مبانی و اصول و تکیه‌گاه‌های علوم باشد. (صفحه‌ی ۶ و ۸ کتاب درسی)

گزینه ۳

از نشانه‌های قوانین در طبیعت این است که از پدیده‌های خیر می‌دهد که تکرار می‌شود، یعنی پدیده‌هایی مانند تغییر رنگ تورنسل در مجاورت با اسید و باز و ... اموری هستند که بارها و بارها تکرار شده‌اند و باز هم تکرار خواهند شد پس از مفهوم قانون دریافت می‌کنیم که انتظار داریم طبیعت همواره به صورت یکنواخت و مشابه عمل کند. یعنی در شرایط مشابه نتایج مشابه به دست آید. این اصل یکی از فرض‌های اولیه و مقدماتی است. دانشمندان در همه علوم تجربی آن را پذیرفته‌اند و طبیعت مبتنی بر قوانین «تکوینی» است که نمونه غیرقابل انکار آن «قانون علیت» است که نزد همه دانشمندان پذیرفته شده است و همه قوانین علمی بر پایه آن قرار دارند. (صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)

گزینه ۳

اگر کسی بپرسد «چرا طبیعت قابل شناخت است؟» و یا «چرا با اینکه حواس خطا می‌کنند، باز می‌توان به آنها اعتماد کرد؟» و یا چرا هر پدیده محتاج علت است به ناچار باید در قلمرو دانش جدید غیر از علوم تجربی قدم گذاشت تا برای این پرسش‌ها پاسخی پیدا شود و آن قلمرو همان فلسفه است و فلسفه سعی می‌کند عهده‌دار تحقیق در این مبانی و تکیه‌گاه‌ها شود و برای آنها شالوده‌های مطمئن ایجاد کند و آنها را «تبیین عقلانی» کند. (صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)

گزینه ۴

در قوانین علوم تجربی اصول مشترکی وجود دارد که در نزد دانشمندان پذیرفته شده است. از جمله این اصول مشترک اصل «درستی روش آزمایش و تجربه» است. دانشمندان قبول دارند که به حواس انسان می‌توان اعتماد کرد و تجربه و آزمایش روشی مطمئن برای کشف اسرار طبیعت است و به‌کارگیری مفاهیمی چون فلز و رادیواکتیو و ... بیانگر این است که عناصر فوق ساخته و پرداخته خیالات ذهنی او نیست، بلکه آنها در طبیعت امری واقعی هستند و از طرفی اموری هستند که بارها و بارها تکرار شده‌اند و باز هم تکرار خواهند شد؛ پس مفهوم قانون به ما می‌فهماند که انتظار داریم طبیعت همواره به صورت یکنواخت و مشابه عمل کند، یعنی در شرایط مشابه، نتایج مشابه به دست آید. (صفحه‌ی ۶ کتاب درسی)

گزینه ۱

فلسفه علوم طبیعی، دانش‌های تجربی را در مقابل خود قرار می‌دهد و در آن‌ها به تعمق می‌پردازد تا مبادی و نقاط اتکاء آن علوم و همچنین روش‌هایی را که آن‌ها به‌کار می‌گیرند بررسی و تبیین عقلانی کند. **قانون علیت** از مواردی است که در علوم تجربی استفاده می‌گردد و در علم فلسفه مورد بررسی قرار می‌گیرد. (صفحه‌ی ۶ تا ۸ کتاب درسی)

گزینه ۱

در علوم تجربی، قوانین و اصول مشترک پذیرفته‌شده‌ای وجود دارند که از جمله این اصول مشترک، «اصل یکنواخت عمل کردن طبیعت» است. این اصل به ما می‌گوید که «طبیعت» همواره به صورت یکسان و یکنواخت و مشابه عمل می‌کند. یعنی در شرایط مشابه نتایج مشابه به دست می‌آید. این اصل یکی از فرض‌های اولیه و مقدماتی است که دانشمندان در همه علوم تجربی آن را پذیرفته‌اند و از طرفی طبیعت بر اساس قوانینی تکوینی است که از نمونه‌های آن می‌توان به «قاعده علیت» اشاره کرد که در ضمن آن می‌پذیریم که امکان ندارد حادثه‌ای در این جهان بی‌علت اتفاق افتد و برای رسیدن به علل پدیده‌هاست که دانشمندان خود را به رنج و زحمت طاقت‌فرسا می‌اندازند و فلسفه «چرایی» حادثه‌ها و توضیح و تبیین عقلانی پدیده‌هاست. (صفحه‌ی ۴ و ۶ کتاب درسی)

گزینه ۱

در قوانین علوم تجربی اصول مشترکی وجود دارد که در نزد دانشمندان پذیرفته شده است. از جمله این اصول می‌توان به اصل «واقعیت داشتن»، «اصل شناخت» و ... اشاره کرد که این اصول در عین اینکه نقطه اتکای علوم تجربی است اما در هیچ علم تجربی قابل تحقیق و بررسی نیست و برای بررسی و تحقیق در این اصول باید به ناچار قدم در قلمرو فلسفه گذارد و فلسفه سعی می‌کند عهده‌دار تحقیق در این مبانی و تکیه‌گاه‌ها شود و برای آنها شالوده‌های مطمئن ایجاد کرده و آنها را تبیین عقلانی کند. (صفحه‌ی ۶ تا ۸ کتاب درسی)

گزینه ۲

فلسفه علوم تجربی درباره مبانی فلسفی و اصول غیر تجربی علوم بحث می‌کند و در پی یافتن پاسخ پرسش‌هایی است که در علوم تجربی مطرح می‌شود ولی پاسخ آنها را در خود علوم تجربی نمی‌توان یافت و از طرفی همه علوم تجربی در پی دست یافتن به تبیین عقلانی در رابطه با علوم تجربی است؛ پس گزینه‌ی «۲» در حوزه فلسفه علوم تجربی نیست، بلکه تحقیق درباره اینکه چگونه تورنسل در مجاورت باز به رنگ آبی درمی‌آید در علوم تجربی مورد تحقیق قرار می‌گیرد نه فلسفه علوم تجربی. (صفحه‌ی ۶ تا ۸ کتاب درسی)

گزینه ۴

فلسفه علوم تجربی در پی دست یافتن به یک تبیین عقلانی از علوم تجربی است؛ یعنی فلسفه علوم طبیعی دانش‌های تجربی را در مقابل خود قرار می‌دهد و در آنها به تعمق می‌پردازد تا مبادی و نقاط اتکا آن علوم و همچنین روش‌هایی را که آنها به کار می‌گیرند بررسی و تبیین عقلانی کند. اما بحث و بررسی در چگونگی‌ها و چرایی که مربوط به چگونگی رخ دادن پدیده‌ها است بر عهده علوم تجربی است نه فلسفه علوم تجربی. پس گزینه‌ی «۴» صحیح و سه گزینه‌ی دیگر مربوط به علوم تجربی هستند. (صفحه‌ی ۷ و ۸ کتاب درسی)

آزمون جامع نیم سال اول

ردیف	«سؤالات»	نمره
الف)	<p>تعیین کنید کدام عبارت صحیح و کدام یک غلط است؟</p> <p>۱. در پرتو قاعده مهم علیت تمام تحقیقات علمی معنا پیدا می‌کند. (متن صفحه‌ی ۹ کتاب درسی)</p> <p>۲. اگر مبانی فلسفی علوم برای علوم در نظر گرفته نشود علوم موجودیت پیدا نمی‌کنند. تحقق و اعتبار هر علمی به وجود این اصول و مبانی وابسته است. (متن صفحه‌ی ۹ کتاب درسی)</p> <p>۳. از آثار مثبت سوفسطائیان در تاریخ فلسفه این است که مبانی علم و حقیقت را متزلزل کرده و زمینه‌ای برای گسترش بحث‌های استدلالی فراهم نمودند. (متن صفحه‌ی ۳۸ کتاب درسی)</p> <p>۴. نمی‌دانم سقراط در واقع آوای خویش‌شناسی و درس آگاه شدن از گوهر تابناک انسانیت است که در درون هر انسان نهفته می‌باشد. (متن صفحه‌ی ۵۸ کتاب درسی)</p> <p>۵. هدف سقراط از گشت و گذار در شهر این بود که به افراد یادآوری کند که ثروت فضیلت به بار می‌آورد و نباید جسم و مال را بر کمال نفس ترجیح داد. (متن صفحه‌ی ۴۳ کتاب درسی)</p>	۲/۵
ب)	<p>جاهای خالی زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.</p> <p>۶. هر قانونی به ما می‌فهماند که انتظار داریم در طبیعت در شرایط ... به دست آید. (متن صفحه‌ی ۹ کتاب درسی)</p> <p>۷. هر گاه یک موضوع جدی را مقابل دیدگان عقل قرار دادیم و با روش عقلی و منطقی سعی در شناخت ابعاد آن داشته باشیم کاری ... انجام داده‌ایم. (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)</p> <p>۸. از نظر سقراط در انجام کارها مهم این است که بفهمیم این کار ... (متن صفحه‌ی ۵۱ کتاب درسی)</p> <p>۹. سوفسطائیان عقیده و آموزش معینی نداشتند و آموزش علوم سیاست و ... را ترویج کردند. (متن صفحه‌ی ۳۶ کتاب درسی)</p> <p>۱۰. مارکسیسم حکومت را حق ... می‌داند و بسیاری از جامعه‌شناسان غربی آن را حق ... می‌دانند. (متن صفحه‌ی ۱۸ کتاب درسی)</p>	۳
پ)	<p>به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>۱۱. در دیدگاه روان‌شناسی رفتارگرا انسان چگونه ماشینی است؟ (متن صفحه‌ی ۱۴ کتاب درسی)</p> <p>۱۲. در فلسفه‌ای که ارزش اخلاقی وابسته به منافع فردی یا عمومی است اخلاق به چه وضعی در می‌آید؟ (متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی)</p> <p>۱۳. وجه مشترک همه اشیاء و امور چیست؟ (متن صفحه‌ی ۲۹ و ۳۰ کتاب درسی)</p>	۱/۵
ت)	<p>۱۴. هر یک از موارد سمت راست یا کدام مورد در سمت چپ مرتبط است. (یک مورد اضافه است.) (ترکیبی)</p> <p>الف) انسان معیار همه چیز است.</p> <p>ب) به نظر سقراط به مدد قوه تعقل به معرفت، یقین و ... می‌توان رسید.</p> <p>ج) به علت تواضع و فروتنی مایل نبود او را سوفیست بخوانند.</p> <p>د) سقراط انسان‌ها را به آن دعوت می‌کرد.</p> <p>۱. گرگیاس</p> <p>۲. تأمل در خویش‌شناسی</p> <p>۳. پروتاگوراس</p> <p>۴. سقراط</p> <p>۵. فضایل اخلاقی</p>	۲

ردیف	«سؤالات»	نمره
ث	<p>سؤالات چند گزینه ای</p> <p>۱۵. کسی که توانایی عقل انسان را به خود او شناسانید، که بود و اندیشه «نسبیت» و «موقتی بودن همه چیز» از سوی چه کسی مطرح شد؟ (کنکور سراسری ۸۷ - متن صفحه‌ی ۳۶ و ۳۹ کتاب درسی)</p> <p>(۱) سقراط - پروتاگوراس (۲) سقراط - گرگیاس (۳) افلاطون - پروتاگوراس (۴) افلاطون - گرگیاس</p> <p>۱۶. راز پیام سروش معبد دلفی چیست؟ و از نظر سقراط دانای حقیقی کیست؟ (متن صفحه‌ی ۴۶ کتاب درسی)</p> <p>(۱) اینکه به ما بنمایاند تا چه حد نادانیم - خدا (۲) اینکه به ما بنمایاند تا چه حد نادانیم - فیلسوف (۳) کسی که مانند سقراط بداند که نادان است - فیلسوف (۴) هر کس که به نادانی خود عالم باشد - سقراط</p>	۱
ج	<p>اصطلاحات زیر را تعریف کنید.</p> <p>۱۷. اصل واقعیت داشتن جهان ۱۸. مابعدالطبیعه</p> <p>(متن صفحه‌ی ۶ کتاب درسی) (متن صفحه‌ی ۲۷ کتاب درسی)</p>	۱/۵
چ	<p>تعیین کنید هر سؤال مربوط به کدام رشته علوم انسانی یا فلسفه است؟</p> <p>۱۹. با توجه به تغییرات در طبیعت این سؤال پیش می‌آید که آیا اصل هستی موجودات متغیر است یا ثابت؟ (متن صفحه‌ی ۲۸ کتاب درسی)</p> <p>۲۰. آیا انسان می‌تواند خود را از تأثیر مطلق پایگاه طبقاتی خود آزاد سازد؟ (متن صفحه‌ی ۱۷ کتاب درسی)</p> <p>۲۱. چرا بعضی زبان زیبایی و هنری اشیاء را می‌فهمند (مانند شاعران) و بعضی دیگر آن زبان را نمی‌فهمند؟ (متن صفحه‌ی ۲۱ کتاب درسی)</p>	۳
هـ	<p>به هر یک از سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.</p> <p>۲۲. سقراط درباره هر یک از موارد زیر چه نظری دارد؟ الف) وظیفه خودش و قاضی در دادگاه ب) نظر سقراط درباره مرگ</p> <p>۲۳. رابطه فلسفه و اخلاق را توضیح دهید. ۲۴. نظریه گرگیاس درباره حقیقت چیست؟ ۲۵. چرا فلسفه اولی مهم‌ترین مصداق فلسفه است؟</p> <p>(متن صفحه‌ی ۴۵ و ۵۲ کتاب درسی) (متن صفحه‌ی ۱۹ کتاب درسی) (متن صفحه‌ی ۳۷ کتاب درسی) (متن صفحه‌ی ۲۹ کتاب درسی)</p>	۵/۵
	جمع کل	۲۰

۱. درباره‌ی مبانی فلسفی علوم طبیعی کدام گزینه صحیح است؟ (متن صفحه‌ی ۷ و ۸ کتاب درسی)
- ۱) مبانی‌ای که مشترک بین علوم تجربی است و در علوم تجربی درباره‌ی آن تحقیق و بررسی می‌شود.
 - ۲) اصول مشترک پذیرفته شده نزد دانشمندان است و در حیطه‌ی علوم تجربی و انسانی قابل تحقیق است.
 - ۳) اصول و مبانی که در پرتو آنها تمام تحقیقات علوم تجربی معنا پیدا می‌کند و به ما می‌گوید که نباید در شرایط مشابه منتظر نتایج مشابه باشیم.
 - ۴) اصولی که علوم تجربی بر آنها متکی است و این اصول نزد دانشمندان پذیرفته شده است و در علوم تجربی این اصول قابل تحقیق نیستند.
۲. کدام گزینه درباره‌ی فلسفه صحیح نیست؟ (متن صفحه‌ی ۴ کتاب درسی)
- ۱) کوشش انسان برای رسیدن به راز و رمز امور با بهره جویی از عقل به معنای فلسفه است.
 - ۲) تکاپوی پایان‌ناپذیر عقلانی برای رسیدن به عمق حقایق جهان و پدیده‌های آن، فلسفه نام دارد.
 - ۳) مقصود از فلسفه زدودن اعجاب و حیرت است و رسیدن به درک چگونگی و چه چیز بودن پدیده‌های طبیعت را فلسفه می‌گویند.
 - ۴) گشودن راز و رمز امور و شناخت پایه‌ها و مبادی پدیده‌ها برای تبیین عقلانی آنها فلسفه نامیده می‌شود.
۳. تحقیق درباره‌ی کدام یک از مسایل زیر یک تحقیق فلسفی است؟ (متن صفحه‌ی ۵ و ۶ کتاب درسی)
- ۱) تحقیق درباره‌ی علت تغییر رنگ تورنسل در مجاورت اسید یا باز
 - ۲) تحقیق درباره‌ی انتشار اشعه‌ی رادیواکتیو بر اثر تجزیه‌ی فلز رادیم
 - ۳) تحقیق درباره‌ی چرایی پدیده‌های طبیعی، پدیده‌های اجتماعی و تاریخی
 - ۴) تحقیق درباره‌ی علت تغییر ارزش‌ها و هنجارها و عقاید در جوامع انسانی
۴. فلسفه‌ی علوم تجربی ... و سؤال ... نمونه‌ای است که فلسفه‌ی علوم تجربی قصد پاسخگویی به آن را دارد و از مبانی فلسفی علوم می‌توان به ... اشاره کرد. (متن صفحه‌ی ۷ و ۸ کتاب درسی)
- ۱) در پی دست یافتن به یک تبیین عقلانی از علوم تجربی است - چرا به علوم تجربی می‌توان اعتماد کرد؟ - پدیده‌ها و عناصر ساخته و پرداخته‌ی ذهن انسان نیستند.
 - ۲) به تحقیق درباره‌ی مبانی و اصول غیرتجربی می‌پردازد. - چرا هر جسم، متناسب با جرم مادی خود دارای وزن است؟ - به حواس انسان می‌توان اعتماد کرد.
 - ۳) بررسی شیوه‌هایی که علوم تجربی به کمک آن به قوانین دست یافته‌اند - چرا هر پدیده محتاج به علت است؟ - آدمی قادر به شناخت طبیعت و موجودات است.
 - ۴) در صدد یافتن اصول و مبانی مشترک نزد دانشمندان است - علت تغییر طول موج صوت با دوری از چشمه‌ی صوت - تجربه و آزمایش روش مطمئنی برای کشف اسرار طبیعت است.
۵. در مورد لغت فلسفه، فلسفه در اصطلاح مردم و مغالطه، کدام گزینه درست است؟ (متن صفحه‌ی ۲ تا ۴ کتاب درسی)
- ۱) لغت فلسفه از ریشه‌ی عربی فیلسوفیا به معنای دوستدار دانایی است؛ تبیین عقلانی پدیده‌ها؛ استدلال‌هایی که ظاهراً درست به نظر می‌رسد اما در واقع غلط است.
 - ۲) لغت فلسفه از ریشه‌ی یونانی فیلسوفوس به معنای دوستداری دانایی است. تبیین عقلانی پدیده‌ها؛ استدلال‌هایی که با قصد فریب و ظاهری درست بیان می‌شود.
 - ۳) لغت فلسفه از ریشه‌ی یونانی فیلسوفیا به معنای دوستدار دانایی است. پی بردن به راز و رمز امور با بهره‌جویی از عقل، استدلال‌هایی با ظاهر درست اما در واقع غلط.
 - ۴) لغت فلسفه از ریشه‌ی یونانی و مُعَرَّب کلمه فیلسوفیا به معنای دوستداری دانایی است. با بهره جویی از عقل، به تبیین عقلانی پدیده‌ها پرداخته است. استدلال‌هایی که ظاهراً درست ولی در واقع غلط است.
۶. پیش از سقراط گروهی به نام ... پدید آمدند. سوفیست در لغت به معنای ... است و این گروه ... را مقیاس حقیقت و واقعیت می‌دانستند و کلمه‌ی ... در زبان عربی از لفظ «سوفیست» گرفته شده که معنای رایج آن ... است. (متن صفحه‌ی ۲ کتاب درسی)
- ۱) سوفسطایی، دوستدار دانش، ادراک حسی انسان، سفسطه، مغالطه‌کار
 - ۲) سوفیست، دانشمند، احساس انسان، فیلسوف، مغالطه‌کار
 - ۳) سوفیست، دانشمند، ادراک حسی انسان، سفسطه، مغالطه‌کار
 - ۴) سوفسطایی، فیلسوف، احساس انسان، فیلسوفیا، مغالطه‌کار
۷. اندیشمندان زمانی به تحقیق درباره‌ی مبانی علوم تجربی با بهره‌جویی از عقل می‌پردازند که ... (متن صفحه‌ی ۸ کتاب درسی)
- ۱) در پی تبیین عقلانی از علوم تجربی و صدور قوانین علمی کلی هستند.
 - ۲) در پی دستیابی به مبانی و اصول غیرتجربی علوم هستند.
 - ۳) با توجه به نتایج تحقیقات علوم تجربی در پی رسیدن به قوانین علمی کلی هستند.
 - ۴) در پی دستیابی به اصول غیرتجربی علوم و کشف قوانین علمی حاکم بر طبیعت هستند.
۸. سخن از نسبی بودن و یا مطلق بودن ارزش‌های اخلاقی در جامعه، وابسته بودن ارزش‌های اخلاقی به منافع عمومی، و اطاعت مردم از کدام مرجع و حاکم سیاسی؟، دست‌یابی به مبانی و اصول درباره ماهیت و حقیقت انسان به ترتیب در کدام دانش پاسخ داده می‌شوند؟ (متن صفحه‌ی ۱۸ و ۱۹ کتاب درسی)
- ۱) فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی سیاست، فلسفه
 - ۲) فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه، فلسفه
 - ۳) فلسفه‌ی جامعه‌شناسی، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه، فلسفه
 - ۴) فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی اخلاق، فلسفه‌ی جامعه‌شناسی، فلسفه‌ی سیاست، فلسفه